

Strategisch Beraad Kunstonderwijs

datum 13 november 2012

ons kenmerk PH/121112/01

onderwerp Wijzigingsvoorstel Wet bovenbouw havo-vwo

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij ontvangt u de reactie van het Strategisch Beraad Kunstonderwijs op de in september geopende internetconsultatie over het wijzigingsvoorstel van de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet voortgezet onderwijs BES (bovenbouw havo-vwo). Het Strategisch Beraad Kunstonderwijs bestaat uit de vakinhoudelijke beroepsverenigingen VONKC, VLS, BDD en NBDK en belanghebbende en belangstellende organisaties die zich bezig houden met kunst- en cultuureducatie in het onderwijs.

Zoals u ongetwijfeld weet, zijn de belangrijkste doelen van het wetsvoorstel om in alle profielen van de tweede fase van havo en vwo meer ruimte en aandacht te scheppen voor de kernvakken en voor leerlingen met het profiel Cultuur en Maatschappij (een vorm van) wiskunde verplicht te stellen. In onze reactie geven wij commentaar op de uitgangspunten voor de wetswijziging en schetsen wij voorts de gevolgen van de voorgenomen afschaffing van CKV als verplicht examenvak.

KWALITEITSIMPULS DOOR AFSCHAFFING VAN CKV

Het recente voorstel tot wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet voortgezet onderwijs BES begint met het voornemen om *'de vakken culturele kunstzinnige vorming, algemene natuurwetenschappen en klassieke culturele vorming te schrappen als verplichte eindexamenvakken en het vak culturele en kunstzinnige vorming op een andere manier te positioneren.'*

De Memorie van Toelichting (p.12) verschaft uitleg over hoe de afschaffing van culturele kunstzinnige vorming (CKV) begrepen moet worden: *'In plaats hiervan wordt een algemene bepaling opgenomen in de wet om culturele vorming aan alle leerlingen aan te bieden.'* En even verder: *'dat het bevoegd gezag zorg moet dragen voor een zodanige inrichting van het onderwijs in de bovenbouw dat leerlingen op structurele en herkenbare wijze kennis hebben van en kennismaken met kunst en cultuur.'*

De vraag is echter hoeveel vrijheid een school gegeven is bij de invulling. Kunnen ('schooleigen') religieuze, politieke of financiële argumenten mede bepalend worden voor de invulling van het vak? Wordt een eenjaarlijkse activiteit ook gezien als 'structureel en herkenbaar'? Hoe wordt gegarandeerd dat juist leerlingen die niet van huis uit met kunst en cultuur in aanraking komen, hiermee kennis kunnen maken? Kortom: dat er wettelijk wordt vastgelegd dat er 'structureel en herkenbaar' aandacht wordt besteed aan kunst en cultuur garandeert niets.

Met deze wijziging wordt beoogd een kwaliteitsimpuls aan het vak CKV te geven: *'een andere positionering van culturele vorming [biedt] kansen voor kwaliteitsverbetering van het aanbod.'*

Als afschaffing van CKV als examenvak en het wegnemen van algemeen geldende eisen voor het vak een kwaliteitsimpuls zouden geven, lijkt het ons een logische redenering dat alle andere verplichte vakken eveneens afgeschaft kunnen worden. De kwaliteit van het onderwijs wordt daar volgens de minister immers beter van.

We citeren dan ook met instemming Aleid Truijens (Volkskrant 15-10-2012): *'Wie CKV afschaft geeft een signaal: kunst nemen we niet serieus.'* En: *'Veel kinderen hebben maar één kans om in aanraking te komen met andere manieren van denken, voelen en verzinnen dan ze thuis gewend zijn: op school.'*

KWALITEIT ZONDER OMSCHRIJVING

Het wetsvoorstel rept niet over kwaliteitseisen voor het onderwijs in kunst en cultuur die voor de scholen zullen gelden, maar spreekt slechts over een *'zorgplicht'*. En iedere school kan op een *'schooleigene'* manier invulling geven aan die zorgplicht (P.12). Het wordt kennelijk niet nodig geacht om, zoals in andere vakken, tot een begrenzing van het vak of tot daarvoor geldende eisen en eindtermen te komen.

Dit nu staat lijnrecht tegenover het advies van de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur *Cultuureducatie: leren, creëren, inspireren!* (juni 2012), waarin wordt geconstateerd dat door een te vrijblijvende omschrijving het vak kunst en cultuur niet of nauwelijks serieus genomen wordt.

Het staat ook lijnrecht tegenover het advies van de Verkenningcommissie Kunstvakken (*De kunst van het nieuwe*, maart 2012). Daarin wordt juist gepleit voor een duidelijke stofomschrijving en een steviger kennisbasis om tot kwaliteitsverbetering van het vak CKV te komen (P 26).

Wat is overigens de waarde van de adviezen die deze commissies hebben gegeven? De minister heeft de commissies ingesteld, maar heeft zelfs (nog) niet op hun adviezen gereageerd. In het wetsvoorstel klinken ze in ieder geval niet door, zoals dat wel het geval is bij de voorgestelde wijzigingen voor de vakken Latijnse taal en cultuur en Griekse taal en cultuur.

POSITIONERING VAN CULTURELE VORMING WAAR GEEN RUIMTE IS

Bij de nieuwe voorstellen die gedaan worden over positionering van de culturele vorming wordt de nadruk gelegd op de ruimte die voor scholen gecreëerd wordt om op eigen wijze vorm te geven aan dit vak. Onder *'ruimte'* wordt dan *'tijd'* verstaan. Het vak zou ondergebracht kunnen worden bij vakken als Nederlands, moderne vreemde talen en/of geschiedenis.

Met deze suggestie snijdt het wetsvoorstel echter in eigen vlees. Immers, het doel van het afschaffen van CKV als examenvak was om meer ruimte en aandacht te besteden aan de kernvakken. Nederlands en Engels zijn kernvakken. De andere moderne talen worden bovendien niet in ieder profiel gegeven. Het betekent dat de ruimte die met de ene hand wordt gegeven, met de andere wordt genomen.

Een ander voorstel is het vak op te nemen in de vrije ruimte. Voor de kernvakken (wiskunde, Engels en Nederlands) zal het aantal studielasturen echter groter worden. De extra uren - die vrijkomen door ANW en CKV af te schaffen in het vrije deel - zullen dan deels in ieder geval vergeven zijn. Bovendien oppert het wetsvoorstel dat ook voor andere (deel)vakken daar een plaats kan zijn: het zal kortom razend druk worden in de vrije ruimte.

Van heel andere zorg is hoe vrij die vrije ruimte dan blijft voor de leerling.

DE GEVOLGEN VOOR HET KUNSTVAK IN HET PROFIEL CULTUUR & MAATSCHAPPIJ

Een ander nadelig gevolg voor de kunstvakken komt voort uit de verplichting in het profiel Cultuur & Maatschappij (Havo) het vak wiskunde als profielvak op te nemen. De huidige situatie is dat er twee verplichte profielvakken (geschiedenis en een van de moderne vreemde talen) zijn, met daarnaast een profielkeuzevak cultuur én een profielkeuzevak maatschappij.

Met wiskunde erbij is er in de toekomst sprake van drie verplichte profielvakken (wiskunde, een van de moderne vreemde talen en geschiedenis) en een profielkeuzevak cultuur OF een profielkeuzevak maatschappij. *'Indien deze leerlingen zowel een maatschappelijk, als een cultureel vak willen kiezen, dan kunnen zij dit kiezen als 'keuze-examenvak' uit het vrije deel'* is immers de redenering in de Memorie van Toelichting. De keuze voor een kunstvak zal hierdoor beperkter worden. Leidde een vorige wijziging (2007) in het profiel er al toe dat het kunstvak niet meer verplicht werd in Cultuur & Maatschappij maar een keuzevak, nu wordt het zelfs een keuze van een keuze(vak). Het profiel Cultuur en Maatschappij is dan feitelijk alleen nog het profiel Maatschappij! En ook daarmee wordt het signaal gegeven dat het kunstonderwijs niet meer serieus genomen wordt (Truijens 2012).

RESUMEREND

Al met al valt ons in de onderbouwing van het wetsvoorstel tot afschaffing van CKV in havo en vwo als eindexamenvak en de verplichte invoering van wiskunde in het Cultuur & Maatschappij-profiel het volgende op:

- Het opheffen van het vak CKV en het afzien van duidelijke kwaliteitseisen leidt niet tot kwaliteitsverbetering.
- De 'schooleigen' invulling van CKV is geen waarborg voor de beoogde kwaliteit en het is niet aannemelijk dat het automatisch leidt tot een doorlopende leerlijn kunst en cultuur op alle scholen.
- Er is in feite geen ruimte voor de vrije keus van de leerling, noch voor kunst en cultuur in het curriculum, terwijl het wetsvoorstel die ruimte wel verplicht acht.
- De keuze voor een kunstvak en een maatschappelijk vak zal in het profiel Cultuur & Maatschappij uiterst beperkt worden.

Maar minstens zo belangrijk vinden wij de inhoudelijke argumenten om CKV als examenvak te behouden:

- CKV draagt bij aan de 'opvoeding' tot cultuurparticipatie. Het biedt de gelegenheid aan alle leerlingen om kennis te maken met diverse vormen van kunst, ook als daar van huis uit geen aandacht voor is.
- CKV en kunstvakken dragen bij aan kennis en vaardigheden die in onze tijd gevraagd worden zoals creativiteit en kritisch en buiten bestaande kaders leren denken.
- CKV en kunstvakken dragen bij aan het ontdekken van toekomstig talent in verschillende kunstdisciplines.
- CKV en kunstvakken zijn bij uitstek vakken die de vaardigheid tot beschouwing en reflectie ontwikkelen en zij bereiden daarmee leerlingen ook voor op een samenleving die mede door beeld en nieuwe communicatie(middelen) wordt bepaald.

En last but not least:

- De kennisbasis kunstvakken is onlangs gevalideerd en gepubliceerd. Daar is veel draagvlak voor. Het afschaffen van het schoolvak CKV betekent eveneens een devaluatie van het bachelor of masterdiploma in de kunstvakken.
- Met de voorgestelde wetswijziging wordt ernstig aan de werkgelegenheid getornd. Een globale rekensom laat zien dat het om zo'n duizend tot vijftienhonderd gekwalificeerde en professionele

CKV-docenten gaat, die door deze wijziging hun CKV-baan verliezen. Docenten die tijdens of na hun lerarenopleiding voor het schoolvak CKV zijn geschoold en zich daarna jarenlang hebben ingezet om aan de eindtermen van CKV te voldoen ten behoeve van de culturele vorming van hun leerlingen.

U begrijpt dat wij op grond van genoemde argumenten het schoolvak CKV in de bovenbouw van havo en vwo willen behouden. Voorts stellen wij vast dat het per se mogelijk moet blijven in het profieldeel cultuur & maatschappij het keuzevak kunst (beeldend, muziek, dans of drama) te kiezen.

Wij gaan ervan uit dat u onze nadrukkelijke wens ondersteunt.

Namens de deelnemende organisaties van het Strategisch Beraad Kunstonderwijs,

Vereniging Onderwijs Kunst en Cultuur (VONKC)
Vereniging Leraren Schoolmuziek (VLS)
Nederlandse Beroepsvereniging van Danskunstenaars (NBDK)
Beroepsvereniging Docenten Drama (BDD)
HBO-Kunstvakdocentenopleidingen (KVDO)
Cultureel Jongeren Paspoort (CJP)
Vereniging CultuurProfielScholen (VCPS)
Cultuurnetwerk Nederland
en andere belanghebbenden en belangstellenden

Piet Hagenaars

Voorzitter Strategisch Beraad Kunstonderwijs

cc:

AOb (Algemene Onderwijsbond)
BON (Beter Onderwijs Nederland)
CNVO (CNV Onderwijs)
FvOv (Federatie van Onderwijsvakorganisaties)
HBO-Raad
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Platform VVVO
Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Vaste Kamercommissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
VSNU